

"Elbette, kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşir ve neşr-i ekberde, beşerin herbir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir." Üstad neden "hads" tabirini kullanıyor? Haşir insanın birden anlayabileceği bir hadise midir?

"Madem, fününun ittifakıyla ve ulûmun şهادetiyle, hilkat şeceresinin en mükemmel meyvesi insandır. Ve mahlûkat içinde en ehemmiyetli insandır. Ve mevcudat içinde en kıymettar insandır. Ve insanın bir ferdi, sair hayvânâtın bir nev'i hükmündedir. Elbette, kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşir ve neşr-i ekberde, beşerin herbir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir."(1)

Hads; *uzun düşünce ve delile ihtiyaç kalmadan hemen hâsıl olan ilim* demektir.

Hads'te "uzun süre düşünme, hipotezler kurma, ispat için deliller getirme ve sonunda kabul etme" gibi safhalar bir anda aşılır. "Mebde'den muntehaya bir anda geçilir."

Hads; Üstad Hazretlerinin ifadesiyle **"şimşek gibi sürat-i intikal"** olduğuna göre, **hads-i kalbî**, kalbin bir şeyi hemen kabul etmesi, takdir etmesi ve sevmesi gibi mânaları hatıra getiriyor.

Meselâ, harika bir sanat eserini gördüğümüzde hemen hayran oluruz. Bu hayranlık kalbe ait bir iştir ve bir anda tahakkuk eder. Akıl o eser üzerinde uzun araştırmalar yaptıktan sonra kalb ona hayran olmuş değildir.

Hads, *"Delilden neticeye çabucak varmak"* manasına da gelir. Burada esas olan şey, delilin kuvvetli ve zahir oluşundan insanın meseleyi süratli bir şekilde kavramasıdır.

İz'ân-ı aklî'de düşünme, idrak etme, anlama söz konusudur. Yaprığın hareketinde rüzgârı seyreden bir insan, uçan bir kuşa baktığında da onun bedenini hareket ettiren bir başka şeyin olduğunu aklen görür ve kalben hisseder. Böylece bütün bedenlerdeki o et ve kemik yığınlarını hareket ettiren ruhların varlığını hem kalben hem de aklen kabul eder.

[Dördüncü Nota](#)'da önce kısa bir şekilde zahirî deliller ortaya konuluyor, sonra hadse

---

intikal ediliyor.

Allah, kâinata değişmez bir kanunu olarak, ehemmiyetli ve kıymetli şeyleri aynı ile yeniden diriltip iade ediyor. Mesela; buğday türünün ruhu hükmünde olan kanunu aynı ile devam ederken, buğday taneleri misliyet, yani benzer olarak devam ediyor. Her türün ruhu hükmünde olan bir kanunu vardır ki; bunlar ehemmiyetinden dolayı aynı ile devamlıdırlar.

Bir ağacın kökü baharda aynen, yaprakları, çiçekleri ve meyveleri ise mislen yaratılıyor.

İnsan řu kâinat ağacının en cami, en mükemmel ve en kıymetli meyvesi olduğundan, elbette haşır sabahında yeniden dirilecek, hem ruhen, hem de bedenen ebedî olarak yaşayacaktır.

(1) bk. [Lem'alar, On Yedinci Lem'a.](#)